

Biblioteksplan för perioden 2016-2019

Antagen av kommunfullmäktige 2016-04-14

Innehåll

Inledning	3
Styrande lagar för kommunens biblioteksverksamhet	3
Bibliotekslagen	3
Skollagen.....	3
Vision för biblioteksverksamheten i Ljusnarsbergs kommun	4
Verksamhet/Resurser	4
Folkbiblioteket	4
Lokaler, utrustning	4
Öppettider	4
Skolbibliotek	4
Övrig verksamhet.....	5
Personal.....	5
Utlåning.....	5
Besökare.....	5
Budget	5
Prioriterade områden.....	5
Barns och ungdomars läsning	6
Utvecklingsuppdrag	6
Tillgänglighet.....	7
Utvecklingsuppdrag	7
Medieutbud	8
Utvecklingsuppdrag	8
Biblioteket som mötesplats	9
Utvecklingsuppdrag	9
Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.....	9
Utvecklingsuppdrag	10
Digital delaktighet.....	10
Utvecklingsuppdrag	10

Inledning

Biblioteksplanen är ett styrdokument för alla med ansvar för eller som arbetar i kommunens folk- och skolbiblioteksverksamhet under perioden 2016-2019. Planen omfattar verksamheten vid folkbiblioteket och vid kommunens skolbibliotek

Planen skall utgöra grunden för bibliotekets verksamhetsplaner. Kommunens bibliotek är till för alla. Besökaren skall känna sig välkommen oavsett ålder, könsidentitet och ursprung. Tillgänglighet och likvärdiga villkor för funktionshindrade är en viktig prioritering, som tydligt fastställts i den nya version av diskrimineringslagen.

Planen beskriver sex utvecklingsområden som biblioteket skall arbeta med och inkludera i sin verksamhetsplan under perioden 2016-2019. Biblioteksplanen ska utvärderas efter två år. Ansvarigt för utvärdering och uppföljning är kommunstyrelsens bildnings- och sociala utskott.

Biblioteksplanen är både ett styrdokument och ett redskap för politiker och tjänstemän. I planen finns en redovisning av de befintliga biblioteksresurserna men även en analys av utvecklingsbehov för att verksamheten även i framtiden ska upplevas som relevant av våra invånare.

Styrande lagar för kommunens biblioteksverksamhet

Bibliotekslagen

Till grund för biblioteksplanen ligger den nya bibliotekslagen (2013:801) som infördes 1 januari 2014. I lagen anges (§ 17) att alla kommuner ska ha en antagen biblioteksplan.

Bibliotekslagen anger att folkbibliotek ska tillhandahålla litteratur och information oavsett publiceringsform avgiftsfritt. Dess utbud ska ”präglas av allsidighet och kvalitet”. I övrigt lämnas inga direktiv till vilken nivå biblioteken ska nå i sin utformning och verksamhet. Den nya lagen ger dock direktiv för prioriterade grupper. Precis som tidigare är barn och ungas språkutveckling och läsning ett högt prioriterat område. Utöver detta ska personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska ägnas särskild uppmärksamhet.

Bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet ska, enligt lagen, samverka.

Skollagen

Skollagen från 2011 (2010:800) säger att alla elever i grundskolan oavsett skolform skall ha tillgång till ett bibliotek och att tillgången till skolbibliotek skall utformas på ett sätt som gör att elevernas kunskapsutveckling gynnas.

Skolinspektionen har utifrån sin tolkning av lagen fastställt följande kriterier för skolbibliotek:

1. Elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.

2. Skolbiblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Vision för biblioteksverksamheten i Ljusnarsbergs kommun

Kommunens bibliotek är en naturlig mötesplats och ses som den självklara platsen för den som söker information i någon form. Verksamheten håller en hög kvalitet och kännetecknas av en god tillgänglighet för alla grupper. Biblioteken arbetar nära det omgivande samhället och dess institutioner. De spelar en viktig roll i att stimulera läslusten hos invånarna och i att främja språkutvecklingen hos kommunens barn och unga.

Verksamhet/Resurser

Folkbiblioteket

Lokaler, utrustning

Folkbiblioteket finns idag i lokaler på Konstmästargatan i Kopparberg. Biblioteket består av en barnavdelning och en vuxenavdelning samt ett studierum som även disponeras av släktforskarföreningen någon eftermiddag i veckan. Biblioteket har 2 publika datorer och tillhandahåller även trådlöst bredband. Biblioteket lånar ut medier i olika form – skönlitteratur, facklitteratur, ljudböcker, e-böcker samt barnfilm. Dagstidningar och tidskrifter kan läsas på plats.

Öppettider

Folkbiblioteket har idag öppet för allmänheten 26 timmar/vecka. Utöver detta har biblioteket öppet för sagostunder på förmiddagar någon dag/vecka.

Skolbibliotek

Kommunens skolbibliotek är en del av kommunens biblioteksorganisation och skolbibliotekarien är anställd inom organisationen. Skolbiblioteken är fysiska rum, men framför allt skall det vara en verksamhet som genomsyras av skolans pedagogiska uppdrag. För att uppnå detta är det av största vikt att utveckla samverkan mellan skolbiblioteken och grundskolan och att skolbiblioteket ses och används som den pedagogiska resurs som det kan vara.

Skolbiblioteket/Mediateket på Kyrkbacksskolan (årskurs 3-9) finns i nya fräscha lokaler i skolans centrum. Biblioteket har en väl utbyggd ungdomsavdelning, tidskrifter samt en avdelning med referenslitteratur. Eleverna har även tillgång till datorer för informationssökning. Skolbiblioteket på Kyrkbacksskolan är idag bemannat 4 timmar/dag; måndag – fredag.

Garhytteskolan (årskurs f-2) utnyttjar det närbelägna huvudbiblioteket som sitt skolbibliotek. Vid skolan finns även ett mindre referensbibliotek. Bibliotekarierna från biblioteket håller bokprat i klasserna och underhåller den utlåningsstation som finns på skolan.

Övrig verksamhet

Biblioteket har en utlåningsstation på förskolan Garhyttan samt en ”bokholk” i ABF:s samlingslokal för asylsökande med litteratur på de vanligaste språken bland nyanlända.

Personal

Folkbiblioteket: 2,00 årsarbetare.

Skolbiblioteket: 0,50 årsarbetare

Bildningschefen är ansvarig chef för verksamheten.

All biblioteksverksamhet är beroende av bibliotekspersonalen och dess kompetens. Bibliotekens samlingar av medier, teknik och lokaler blir kraftfulla, strategiska verktyg när vi har kompetent personal som bedriver kvalitativ verksamhet och utveckling.

Detta perspektiv är kanske särskilt viktigt sett till skolbiblioteken. En skolbibliotekarie som är integrerad i det pedagogiska arbetet är en mycket kraftfull strategisk resurs för skolan i arbetet att uppnå verksamhetsmålen. Vår strävan måste därför alltid vara att anställa personal med rätt kompetens och med engagemang för uppgiften.

Kompetensen hos bibliotekspersonalen och bibliotekens utbud av tjänster måste ständigt uppdateras för att kunna möta samhällets behov. Biblioteksarbetet är mångsidigt och den utveckling som påverkar biblioteken går ofta mycket snabbt. Detta ställer krav på omvärldsbevakning och på en strategisk kompetensutveckling av personalen.

Utlåning

Total utlåning/invånare 2014: 4,5 (21 888 lån)

Total utlåning/invånare 2013: 4,2 (20 659 lån)

Genomsnittet för Örebro län 2014 var 5,8 utlånade media/invånare.

Besökare

2014 hade biblioteket cirka 8,7 besök/invånare.

Genomsnittet för Örebro län var cirka 6,2 besök/invånare.

Budget

Inför 2016 har kommunens biblioteksverksamhet en budget på 1 427 000 kr (Personal, medie- och administrativa kostnader). Tillkommer en hyreskostnad på 227 800 kr.

Enligt statistik från Sveriges biblioteksförning hade kommunens bibliotek 2014 den lägsta driftskostnaden/invånare i länet (c:a 290 kr). Genomsnittskostnaden i länet var c:a 380 kr/invånare och den högsta kostnaden för en kommun i länet år 2014 var c:a 620 kr/invånare.

Prioriterade områden

Biblioteksplanen är utformad utifrån kommunens styrmodell från 2015. Styrmodellen anger fyra områden som tillsammans ska bidra till att uppnå målet i vision 2030 – Den hållbara kommunen.

Utifrån modellens fyra prioriterade områden beskrivs i planen sex utvecklingsområden för biblioteken att arbeta med under åren 2016 – 2019. Varje område tar sin utgångspunkt i bibliotekslagen.

- **Barns och ungdomars läsning** (Kunskap och kompetens)
- **Tillgänglighet** (Öppen kommun)
- **Medieutbud** (Möten och upplevelser)
- **Biblioteket som mötesplats** (Möten och upplevelser)
- **Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska** (Öppen kommun)
- **Digital delaktighet** (Innovation och entreprenörskap, öppen kommun)

Inom varje område finns en beskrivning av området samt utvecklingsuppdrag för verksamheten. Utvecklingsuppdragen ska vara sådana att de kan följas upp. För att kunna följa måluppfyllelsen ska indikatorer för de olika områdena arbetas fram av verksamheten och presenteras i den årliga verksamhetsplanen. Måluppfyllelsen redovisas i bibliotekets årliga verksamhetsberättelse.

Barns och ungdomars läsning

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar (Bibliotekslagen § 8).

Utvecklingsuppdrag

1. Biblioteket ska verka för att utveckla sitt arbete med att stimulera barns och ungdomars intresse för läsning.
2. Biblioteket ska tillsammans med skolan arbeta för att utveckla metoder för att nå föräldrar med begränsad läsvana.
3. Skolbiblioteken ska samverka med och stödja skolan i att använda ny teknik för att fler elever ska kunna nå målen.

En god läsförståelse är nödvändig för att elever ska nå kunskapsmålen i grundskolan. Samstämmiga studier visar en försämrad läsförståelse och en minskad likvärdighet mellan svenska elever under 2000-talet. Bland pojkar är det nästan en fjärdedel som inte når upp till en grundläggande nivå i läsförståelse. Både pojkar och flickor visar försämringar i läsförståelsen jämfört med tidigare år, men pojkar är de som har tappat mer och de svagpresterande pojkarna mest. Denna utveckling måste vändas om vi vill nå en ökad måluppfyllelse. Barn som stimuleras till läsning av sina föräldrar eller andra vuxna i hemmet får ett försprång i sin läsutveckling före de som inte fått samma stimulans och här finns ett kompensatoriskt uppdrag för skolan och för biblioteken.

Här kan biblioteken spela en viktig roll för att stimulera barns och ungdomars intresse för läsning. Många undersökningar visar på ett starkt samband mellan elevers läslust och tillgången till skolbibliotek med skolbibliotekarier. Genom fördjupad samverkan och gemensamma utvecklingsprojekt med kommunens förskolor och grundskolor kan biblioteken bidra till att höja läsförståelsen bland kommunens barn och unga.

Barn och ungdomar är en prioriterad grupp i bibliotekslagen och aktiviteter för barn och unga ska vara en naturlig del av verksamheten. Bokprat, sagostund för yngre barn, författarbesök och andra aktiviteter som bidrar till att öka barns och elevers lust till läsande ska prioriteras under perioden.

Tillgänglighet

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägnasärskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information (Bibliotekslagen § 4).

Utvecklingsuppdrag

1. Biblioteken ska verka för att utveckla sina resurser när det gäller hjälpmedel för personer med olika former av funktionsnedsättning.
2. Bibliotekens öppettider ska vara anpassade efter medborgarnas behov.

Bibliotekslagen ställer krav på att biblioteksverksamheten ska vara tillgänglig för alla. Detta gäller givetvis fysisk tillgänglighet till bibliotekens lokaler, men även möjligheten att kunna ta del av information oavsett funktionshinder. Här kan ny teknik bidra till att minska hindren för många.

En god tillgänglighet kan också bestå i möjligheten att kunna ta del av bibliotekets resurser via nya kanaler. E-böcker och andra medier samt tillgång till databaser som kan utnyttjas utan att personen behöver besöka biblioteket fysiskt är sådana resurser som kan öka tillgängligheten.

En annan aspekt på tillgänglighet är bibliotekets öppettider vilka bör vara anpassade efter medborgarnas behov. Här har flera bibliotek idag infört meröppet via självservice – något som kan vara ett alternativ för att utöka tillgängligheten.

Medieutbud

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. (Bibliotekslagen § 6).

På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en visstid oavsett publiceringsform (Bibliotekslagen § 7).

Utvecklingsuppdrag

1. Biblioteken ska erbjuda ett attraktivt utbud av e-böcker och andra nyare medieformer och ligga i framkant när det gäller att introducera nya medieformer.
2. Biblioteken ska utveckla bibliotekets webbplats och sträva efter att öka utbudet av webbtjänster.
3. Biblioteken ska öka tillgången av såväl e-medier som fysiska medier.
4. En medieplan för biblioteken ska tas fram under perioden.

För att öka utnyttjandet av biblioteken ska utbudet av medier och tjänster enligt lagen präglas av allsidighet och kvalitet. Medieutbudet på våra bibliotek ska utgå från en lyhördhet för individens behov och önskemål och det bör bidra till att stimulera till debatt och till att vidga vår världsbild - till nya kunskaper och insikter.

Bibliotekets medieurval ska garantera invånarnas möjligheter till en fri och jämlik tillgång till information och upplevelser. På folkbiblioteket ska finnas ett stort utbud för alla åldrar, på många språk och i olika format. I bibliotekets medieplan anges kriterier för prioriteringar och urval. Medieplanen är en handlingsinriktad underplan till biblioteksplanen och ska utvärderas årligen.

Våra bibliotek ska ha ett brett utbud av medier i fysisk och digital form, baserat på ekonomiska resurser och efterfrågan. Biblioteken ska tillhandahålla såväl ny som äldre litteratur inom såväl smala som mer populära genrer. Böcker är fortfarande det förhärskande mediet på våra bibliotek, men nya medieformer introduceras i rask takt. Aldrig förr har det funnits så många olika sätt att läsa, söka information, ta del av kultur och få inspiration. Ljudböcker utgör idag en stor del av våra biblioteks utlåning och antalet e-böcker som lånas via Internet ökar. För att möta efterfrågan på nya medieformer är det därför viktigt att bibliotekets personal följer utvecklingen och utvecklar sin kompetens inom det nya medielandskapet.

Genom Internet ökar möjligheten att erbjuda nya bibliotekstjänster och folkbiblioteket kan nå nya målgrupper. Bibliotekens webbplats och övriga e-tjänster ska under perioden fortsätta att utvecklas med användare och ändrade medie- och informationsvanor i fokus. Utvecklingen av bibliotekets digitala tjänster är till stor del beroende av webb- och medieleverantörers utvecklingsarbete och en eventuell regional eller nationell samverkan inom bibliotekssektorn. En utveckling av de digitala tjänsterna förutsätter dock troligen såväl ökade investerings- som driftsmedel under perioden, t.ex. i form av insatser i samarbetsprojekt med andra kommuner och investeringar i nya tekniska plattformar.

Biblioteket som mötesplats

Utvecklingsuppdrag

1. Biblioteken ska planera för att öka möjligheten att arbeta med biblioteksrummet som mötesplats. För att detta ska vara möjligt vid huvudbiblioteket bör olika sätt att utöka bibliotekets disponibla ytor inventeras.
2. Biblioteken ska arbeta för att utöka antalet offentliga arrangemang – föreläsningar, utställningar, författarbesök, bok- och studiecirkel etcetera. Här bör en ökad samverkan med olika studieförbund eftersträvas.

Det fysiska biblioteket är en av få offentliga arenor där alla som vistas i kommunen kan få vara och få ta del av ett brett utbud av tjänster - kostnadsfritt. Biblioteksrummet har traditionellt använts till att mestadels förvara och presentera en fysisk samling medier. Idag strävar dock många bibliotek efter att utvidga sin verksamhet till ett vidare fält där man öppnar upp biblioteket för nya aktiviteter och där biblioteket ofta beskrivs som en mötesplats.

Biblioteket som mötesplats kan vara en plats...

- där individer och grupper kan träffas gränsöverskridande
- som bidrar till bildande och fördjupande av olika nätverk
- som ger tillgång till relevant kunskap och utbildning
- som ger tillgång till meningsfull och inspirerande fritid
- som ger utrymme för medborgarna att påverka och uttrycka sig

Kommunen har under de senaste åren haft en mycket stor tillströmning av asylsökande. En stor andel av de nyanlända utnyttjar bibliotekets tjänster, bland annat för att få tillgång till Internet. Lokalerna är idag underdimensionerade för det stora antalet människor som samtidigt vistas där.

På längre sikt kan de fysiska medierna förväntas ta mindre plats i rummet. Detta innebär ett utrymme för att utveckla nya sätt att använda bibliotekens rum. I det korta perspektivet finns dock ett akut behov av att utöka de ytor som huvudbiblioteket disponerar. Dagens situation med ofta överfulla rum, dålig luft och brist på sittplatser ger små möjligheter att utveckla verksamheten och skapar även grogrund för konflikter.

Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägnas särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. *de nationella minoritetsspråken,*
2. *andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och*
3. *lättläst svenska.*

(Bibliotekslagen § 5)

Utvecklingsuppdrag

1. Biblioteken ska inventera behovet bland invånarna av medier på andra språk än svenska och att utifrån denna inventering komplettera bibliotekens mediebestånd.
2. Folkbiblioteket och skolbiblioteket ska utöka beståndet av lättlästa böcker på svenska för att möta de behov som finns.

Ljusnarsbergs kommun har idag en stor andel utlandsfödda invånare som har ett annat modersmål än svenska, och som är bosatta inom kommunen. För att tillgodose behoven hos dessa nya grupper behöver antalet media på andra språk än svenska utökas. Detta kan gälla såväl fysiska media som webbtjänster, exempelvis prenumerationer på nättidningar på andra språk.

Ett annat behov är att utöka antalet böcker på lättläst svenska. Dessa kan användas både i svenskundervisningen för nyanlända men fyller också en viktig funktion för personer med olika former av intellektuell funktionsnedsättning.

Digital delaktighet

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (Bibliotekslagen § 7).

Utvecklingsuppdrag

1. Biblioteket ska arbeta för en ökad digital delaktighet bland kommunens invånare, bland annat genom att i högre grad samverka med föreningar, studieförbund, andra kommunala verksamheter med flera.
2. Skolbiblioteket ska bidra till att öka elevernas kunskap och medvetenhet när det gäller källkritik på Internet.

Många invånare har fortfarande så bristfälliga kunskaper om att använda internet och samhällets digitala tjänster att de inte kan anses som digitalt delaktiga. Äldre, boende i glesbygd, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade i statistiken. Bristen på digital delaktighet betraktas allt mer som ett demokratiskt problem och folkbiblioteket är en central part i arbetet för en ökad digital delaktighet.

Kunskap inom källkritik och olika informationskanaler blir allt viktigare. Det ökade digitala medieflödet innebär att biblioteken måste utveckla sitt arbete med medie- och informationskunskap.